

Ministerul Educației și Cercetării
Centrul Național de Evaluare și Examinare
OLIMPIADA DE CHIMIE
etapa județeană/municipiului București
22 februarie 2020
Clasa a XII-a

Munkaidő: 3 óra. Használja az alábbi adatokat a követelmények megoldásánál.

INFORMÁCIÓK:

1) A kinhidron elektród egy redox elektród, mely p-benzokinon (Q) és hidrokinon (QH₂) ekvimolekuláris keverékébe merülő platina szálból áll. A kinhidron elektródot pH jelző elektródként használják. Az elektródfolyamatot a következő egyenlet írja le: $Q + 2H^+ + 2e^- \rightleftharpoons QH_2$.

2) 25° C-on az $ox + ne^- \rightarrow red$ redukciós folyamatra érvényes Nernst egyenlet:

$$\varepsilon_{ox/red} = \varepsilon_{ox/red}^0 + \frac{0,059}{n} \lg \frac{[ox]}{[red]}, \text{ ahol } [ox] - \text{ az oxidált forma moláris koncentrációja, } [red] - \text{ a redukált}$$

forma moláris koncentrációja, $\varepsilon_{ox/red}$ - redukciós potenciál, $\varepsilon_{ox/red}^0$ - standard redukciós potenciál.

3) Egy bázikus tampon oldat egy gyenge bázist és ennek egy erős savval alkotott sóját tartalmazza. Egy bázikus tampon oldatban a hidroxid ionok koncentrációját megadó egyenlet: $[HO^-] = K_b \cdot \frac{C_b}{C_s}$, ahol C_b a gyenge bázis

moláris koncentrációja, C_s a gyenge bázis erős savval alkotott sójának a koncentrációja, míg K_b a gyenge bázis bázisállandója.

4) $pK_b = -\lg K_b$; $K_w = [H^+] \cdot [HO^-]$

5) A radioaktív bomlás elsőrendű kinetika alapján megy végbe: $\ln \frac{N_0}{N} = \lambda \cdot t$, ahol N₀ – a nuklidok kezdeti száma, N – a nuklidok száma a t időpontban, míg λ - sebesség-állandó.

6) $\Delta_r G_T^0 = \Delta_r H_T^0 - T \cdot \Delta_r S_T^0$ $\Delta_r G_T^0$ a reakció standard szabadentalpiája a T hőmérsékleten

$\Delta_r H_T^0$ - standard reakcióentalpia a T hőmérsékleten, míg

$\Delta_r S_T^0$ - a reakciót kísérő entrópia-változás

$$\Delta_r S_T^0 = \sum n_{\text{produci}} \cdot S_{\text{produci}}^0 - \sum n_{\text{reactanti}} \cdot S_{\text{reactanti}}^0$$

$\Delta_r G_T^0 = -RT \ln K_x$, ahol K_x – móltörttekkel kifejezett egyensúlyi állandó

7) Egy elsőrendű reakciónál az integrált kinetikus egyenlet: $\ln \frac{C_0}{C} = k_1 \cdot t$, ahol C₀ – a reagens kezdeti moláris koncentrációja, C – a reagens moláris koncentrációja a t időpontban, k₁ – sebesség-állandó

- **atomtömegek:** H- 1, C- 12, O- 16, Cl- 35,5, Cu- 64.

- **Avogadro-féle szám:** N_A = 6,022 · 10²³ mol⁻¹

- **egyetemes gázállandó:** R = 0,082 atm · dm³ · mol⁻¹ · K⁻¹ = 8,314 J · mol⁻¹ · K⁻¹

- **Faraday féle szám:** F = 96485 C · mol⁻¹

I. Tétel

15 pont

Egy kaloriméterben 0,47 g fenolt oldanak 149,53 g kloroformban, ezáltal az S₁ oldat keletkezik és 42 cal hő szabadul fel. Egy másik kaloriméterben 1,41 g fenolt oldanak 448,59 g kloroformban, miközben az S₂ oldat jön létre. Az anyagoknak és a kalorimetrikus rendszereknek a kezdeti hőmérséklete 25°. A kaloriméterek hőkapacitása elhanyagolható és úgy tekinthető, hogy az oldáskor felszabaduló teljes hőmennyiséget a keletkezett oldatok veszik fel. A két kapott oldat fajhő értékét azonosnak vesszük a kloroform fajhőjével: $c = 4 \text{ cal} \cdot \text{g}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}$.

a) Számítsátok ki a fenol standard moláris oldódási entalpiáját 25° C-on!

b) Számítsátok ki az S₂ oldat előállításakor felszabadult hőmennyiséget!

c) Jegyezzétek le az S₂ oldat maximális hőmérséklet értékét az oldás után!

II. Tétel

25 pont

Egy BOH gyenge bázis K_b bázisállandóját egy potenciometrius kísérlettel lehet meghatározni, melyben a BOH gyenge bázist hidrogén-klorid oldattal titrálják. Egy galvánelemet állítanak elő 50 mL olyan oldatot használva, melyben a BOH gyenge bázis koncentrációja 0,02 M és amely kinhidront is tartalmaz (p-benzokinon (Q) és hidrokinon (QH₂) ekvimolekuláris keveréke). Az oldatba bevezetnek egy Pt elektródot és egy telített kalomel elektródot (ECS) ($\text{Hg}_{(l)} / \text{Hg}_2\text{Cl}_{2(s)} / \text{KCl}_{(\text{aq, sat})}$), melyet egy milivoltmérő pozitív sarkához kötnek. A BOH bázist 0,1 M-os hidrogén-klorid oldattal titrálják. Állandó, 25° C-os hőmérsékleten, különböző térfogatú hidrogén-klorid oldatokat adagolva és lejegyezve a galvánelem elektromotoros erő értékeiket, az alábbi adatokat kapták:

V (mL) Adagolt HCl oldat	1	2	3	4
E_{cel} (V)	0,155	0,134	0,120	0,109
pH				
pK_b				

- a) Írjátok le az elektródokon lejátszódó reakciók egyenleteit, valamint az elektromos áramot előállító reakció egyenletét!
- b) Ábrázoljátok szimbólikusan a galvánelemet!
- c) Számítsátok ki a galvánelem standard elektromotoros erejének az értékét!
- d) Vezessétek le a galvánelem elektromotoros feszültségének kifejezését az oldat pH értékének függvényében!
- Másoljátok le a fenti táblázatot a vizsgalapra és egészítsétek ki az e) alpont követelményeinek megfelelően!**
- e) Számítsátok ki az oldat pH értékét a titrálás közben és a pK_b bázikusági exponens értékét!
- f) Határozzátok meg a BOH gyenge bázis (K_b) bázisállandójának az értékét!

Ismertek:

- standard redukciós potenciálok: $\varepsilon_{\text{Q|QH}_2}^0 = 0,696 \text{ V}$, $\varepsilon_{\text{ECS}}^0 = 0,246 \text{ V}$.

- a víz ionszorzata, 25° C-on, $K_w = 10^{-14} \text{ mol}^2 \cdot \text{L}^{-2}$

III. Tétel

30 pont

A. A Daniell-Jacobi elem a legismertebb elektrokémiai elem. Egy egyetemista összeállított egy Daniell-Jacobi elemet, 100-100 cm³-t használva a 0,100 M-os CuSO₄ oldatból és a 0,100 M-os ZnSO₄ oldatból. A két félcéllát sóhíddal kötötte össze.

- a) Feltételezve, hogy a laboratóriumban a hőmérséklet 25°C, számítsátok ki a Daniell-Jacobi elem elektromotoros erejének az értékét!

Az egyik évfolyamtárs szilárd CuCl₂-t kért az egyetemistától. Miközben a polcra levette az üveget, megcsúszott az üveg dugója és egy kis mennyiségű CuCl₂ a CuSO₄ oldatos félcéllába esett. Az egyetemista ismét megmérte az elem elektromotoros feszültségét és azt találta, hogy ez 3 mV-al nőtt. Elhanyagolható az elektrolit oldat térfogatának a változása abban a félcéllában, amelybe beleesett a CuCl₂.

- b) Számítsátok ki a Daniell-Jacobi elembe beleesett CuCl₂ tömegét, grammal kifejezve!

Miután elvégezte a számításokat, az egyetemista kidobta az oldatokat mindkét rekeszből és alaposan kimosta a cellákat. Feltöltötte a rekeszeket 100-100 cm³-el az eredeti CuSO₄ és ZnSO₄ oldatokból. Az elem 10 mA áramot termelt, 2,77 órán keresztül. Elhanyagolható az elektrolit oldatok térfogatának változása a két félcéllában.

- c) Számítsátok ki a Cu²⁺ és Zn²⁺ ionok koncentrációit az elembe a 2,77 óra elteltével!

Egy koncentrációs elem mindkét félcéllájában azonos elektródok vannak, azonos, de különböző koncentrációjú elektrolit oldatokba merülve. Az egyetemista úgy döntött, hogy a Daniell-Jacobi elemet koncentrációs elemmé alakítja. Ennek érdekében a két félcéllába 2,50 M-os, illetve 0,017 M-os CuSO₄ oldatokat töltött s tiszta rézből álló elektródokat vezetett beléjük.

- d) Számítsátok ki a koncentrációs elem elektromotoros erejének értékét!

Ismertek:

- standard redukciós potenciálok: $\varepsilon_{\text{Cu}^{2+}|\text{Cu}}^0 = 0,342 \text{ V}$, $\varepsilon_{\text{Zn}^{2+}|\text{Zn}}^0 = -0,762 \text{ V}$

B. A $^{14}_6\text{C}$ radioaktiv izotóp, melynek felezési ideje $t_{1/2} = 5730$ év, a levegőben található $^{14}_7\text{N}$ izotópokból jön létre, a kozmikus sugarak neutronjaival való bombázás eredményeként. A $^{14}_6\text{C}$ izotóp a szén többi izotópjával együtt részt vesz a szén körforgásában a természetben, ezáltal bekerül élő szervezetekbe. A környezetben, az élő szervezeteket is beleértve, a $^{14}_6\text{C}$ izotópok mennyisége állandó. Az élő szervezetekben a $^{14}_6\text{C}$ nuklid aktivitása 255 Bq 1 kg szénre vonatkoztatva. (Egy nuklid aktivitása (melyet hibásan radioaktivitásnak nevezünk) az időegység alatt felbomló magok számát jelenti. Egy nuklid aktivitásának mértékegysége az S.I.-ben a Bq (Becquerel), $1 \text{ Bq} = 1 \text{ s}^{-1}$). Mikor az élő szervezetek elpusztulnak, a $^{14}_6\text{C}$ nuklid bomlási sebessége csökken.

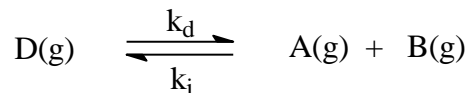
2020-ban, egy emberi hajlék archeológiai feltárásakor egy tűzgödörben szén mintára találtak. Ez a minta akkor keletkezett, amikor a hajlék egykori tulajdonosai főzéshez fát égettek. 100 mg szénminta (87% széntartalommal) esetében a $^{14}_6\text{C}$ nuklid aktivitása $0,328$ bomlás/perc volt.

- a) Számítsátok ki a fa elégetésének az évét!
b) Határozzátok meg a szén minta aktivitásának értékét az i.e. 100. évben, bomlás/percben kifejezve!

IV.Tétel

30 pont

A D(g) vegyület disszociációs egyenlete a következő:

Ismertek a termokémiai adatok:

	A(g)	B(g)	D(g)
$\Delta_f H_{400 \text{ K}}^0 \text{ (kJ} \cdot \text{mol}^{-1}\text{)}$	-292,5	+3,5	-346,52
$S_{400 \text{ K}}^0 \text{ (J} \cdot \text{mol}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}\text{)}$	260,4	233,3	335

A reakció standard szabadentalpia értéke 270° C -on $\Delta_r G_{543 \text{ K}}^0 = -29 \text{ kJ} \cdot \text{mol}^{-1}$.

- a) Számítsátok ki a standard szabadentalpia értéket 127° C -on!
b) Számítsátok ki a K_x egyensúlyi állandó értékeit 127° C -on, illetve 270° C -on!

Egy dugattyús hengerbe $0,5 \text{ mol}$ D(g) vezetnek.

- c) Számítsátok ki a D(g) disszociációs fokának értékét, ha a nyomás állandó 1 atm értéken van tartva és hőmérséklete 127° C , illetve 270° C .

A disszociációs fok 270° C -on meghatározott értékéből levont következtetés alapján megállapították a D(g) disszociációjának kinetikáját. Egy légüres és nem deformálható tartályba 1 mol D(g) vegyületet vezettek be. A 270° C -ra termosztatált edényben a (P) össznyomás értékek, különböző időpontokban:

t (perc)	0	50	100	150
P (atm)	0,4452	0,4801	0,5122	0,5418

Feltételezzük, hogy a reakció keverék ideális gázként viselkedik.

- d) Számítsátok ki a D(g) vegyület bomlásának kinetikai tanulmányozására felhasznált tartály térfogatát!
e) Vezessétek le a D gáz (P_D) parciális nyomásának kifejezését adott időpontban, a rendszer (P) össznyomásának és a (P_0) kezdeti nyomás függvényében!
f) Számítsátok ki a nyomás értékét a tartályban abban a pillanatban, amikor a D gáz teljes mennyisége disszociált!
g) Mutassatok rá, hogy a fenti kísérleti eredmények azt bizonyítják, hogy a D gáz disszociációja elsőrendű kinetika szerint történik!
h) Határozzátok meg a D gáz felezési idejét!

Subiecte selectate și prelucrate de:

Prof. Vasile Sorohan, Colegiul Național "Costache Negruzzi", Iași

Prof. Irina Popescu, Colegiul Național "I.L. Caragiale", Ploiești

Prof. Iuliana Costelnicu, Colegiul Național "Grigore Moisil", București